

27.6.2014

TILL SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

- Ärende** Utlåtande kring regeringens proposition om socialvårdslag och därtill hörande lagar
- Bakgrund** FDUV, eller Förbundet De Utvecklingsstördas väl, är medlem i Handikappforum och SAMS - Samarbetsförbundet för funktionshinder och stöder de utlåtanden om socialvårdslagen som dessa organisationer gett. Vi stöder även utlåtandet som getts av Kehitysvammaisten Tukiliitto. Dessutom vill vi fästa särskild uppmärksamhet vid sådana synpunkter och bestämmelser som särskilt berör våra medlemmar.
- Allmänt** Det nya lagförslaget representerar på ett förtjänstfullt sätt modern sociallagstiftning som betonar klientens behov, synvinkel och delaktighet. Att lagförslaget tryggar rätten till service på eget modersmål är en förutsättning för att förverkliga denna delaktighet.
- Bra i lagförslaget är även att barnfamiljernas tjänster förbättras. Familjer ska inte längre vara tvungna att vända sig till barnskyddet för att få det stöd som de behöver. Övrigt som vi vill tacka för i lagförslaget är att förebyggande arbete betonas, att utvärderingen av servicebehov anses vara centralt, att socialombudsmannens ställning behöver stärkas och att samarbete mellan socialverk och övriga myndigheter bör utvecklas.
- Lagens namn** I enlighet med våra samarbetsorganisationer anser vi att lagens namn bör ändras till lagen om social service eller socialservicelagen. Med tanke på hur lagen förtjänstfullt lyfter fram klientens rättigheter och möjligheter att påverka är det omotiverat att behålla ett ord i lagens namn som syftar till klienten som objekt.
- Underbudgetering** I lagförslaget föreslås att service huvudsakligen ska vara anslagsbunden. Det här är problematiskt särskilt för vår målgrupp. Anslagsbundenhet kan leda till att möjligheterna för personer med lindrig

utvecklingsstörning att få sådana tjänster som de behöver försvagas från dagsläget.

Personer med lindrig utvecklingsstörning kan ha ett kontinuerligt behov av stöd. Ifall de inte hör till tillämpningsområdet för den kommande handikappservicelagen är det särskilt viktigt att säkra service och stöd till denna grupp.

För att motverka problemen med anslagsbundna tjänster och underbudgetering bör man i lagen eller dess motiveringar klargöra att kommunen bör erbjuda tillräckligt med lagenlig service och säkra tillräckliga anslag och personal för att sköta uppgifterna. För tillfället varierar möjligheterna att få social service stort i olika kommuner, och övervakande myndigheter har inte i tillräcklig grad ingripit i klara fall av underbudgetering.

I motiveringarna bör man även påminna om den övervakande myndighetens skyldighet att vid behov säkra att kommunerna följer lagen då de erbjuder social service. I dagsläget kan kommunerna rätt fritt underbudgetera sina socialvårdsutgifter och medvetet fatta felaktiga beslut. Klientens nuvarande möjligheter att i efterhand få rättelse är tyvärr inte tillräckligt effektiva för att påverka missförhållandet.

En stor del personer med funktionshinder och en ännu större del personer med utvecklingsstörning är fortfarande utanför arbetslivet och lever på basinkomst. Serviceavgifter får inte hindra dessa personer från att få sådana tjänster som de behöver.

Klientperspektivet

Gällande lagens struktur stöder vi det tredje förslaget enligt vilket förslaget till lag om socialvård är skrivet. Det är befogat att inkludera paragraferna från Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården i den nya Socialvårdslagen eftersom tjänstemännen i praktiken inte känner till innehållet i den separata lagen i tillräcklig grad och för att den därmed inte implementeras så som avsetts. I den nya socialvårdslagen bör paragraferna gällande klientens ställning och rättigheter placeras i början av lagen för att främja att de noteras i tillräckligt hög grad. I speciallagstiftning inom socialvården samt i den kommande lagen om småbarnspedagogik bör man ta in tillhöriga

hänvisningar till stadgandena som gäller klientens ställning och rättigheter. Vi stöder också en separat lag för behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården, eftersom vår erfarenhet visar att praxis för diarieföring, arkivering och sekretess på flera enheter inom socialvården inte skyddar klientens rättigheter i tillräcklig grad.

Förmånlig service

Personer med funktionshinder ska även i fortsättningen i första hand få service på basen av speciallagstiftning då allmän service inte är tillräcklig eller då specialservice är förmånligare för klienten. Den ekonomiska aspekten för klienten bör tas med i motiveringarna för lagförslagets 2 § och tilläggas till motiveringarna för 31 §. I annat fall finns det risk för att särskild service till specialgrupper förtvinar och att speciallagstiftningen i praktiken saknar betydelse.

Boende

I den nya socialvårdslagen bör man tydligt särskilja bostad från boendeservice och stöd för boende. För att trygga möjligheterna till självständigt boende och att klientens åsikter respekteras bör man i paragraf 22 tydligare betona att boendeservice i första hand ska ges i det egna hemmet och först därefter nämna övriga boendeformer. I motiveringarna till paragrafen bör också införas att stödboende kan förverkligas i klientens eget hem.

Man bör också notera att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning stadgar att klienten har rätt att välja var och med vem han eller hon bor. Konventionen förbjuder institutionsvård för personer med funktionsnedsättning. I motiveringarna till paragraf 23 bör tydligt framgå att institutionsvård endast kan anordnas i sista hand och att stödbehov dygnet runt inte är en tillräcklig motivering för att ordna institutionsvård för personer med utvecklingsstörning.

Personlig budgetering

För att stärka klientens möjligheter att påverka tjänsternas utformning och utbud bör man i lagens andra kapitel tillägga bestämmelser om organiseringen av tjänster, och bland dessa bör nämnas **personlig budgetering**.

Personlig budgetering är ett ypperligt verktyg för att stärka klientens möjligheter att påverka sina tjänster. Förutom att personlig budgetering

stärker klientens självbestämmande kan modellen vara ett effektivt sätt att utnyttja knappa resurser till klientens fördel.

I modellen utgår man från personens servicebehov och kostnaderna för stöd och service och definierar på basen av dem en personlig budget. Det här synliggör hur mycket pengar som kan användas för personens service. När klienten känner till ramarna, kan denna tillsammans med socialarbetstagaren planera hur pengarna ska användas så, att stöd och service motsvarar klientens önskemål och behov och stöder ett individuellt liv.

Modellen har testats både inom handikappservice, äldreservice och barnskydd och verkar passa olika grupper som behöver social service.

Det är viktigt att säkra att personlig budgetering också kan utnyttjas av personer som inte kan använda den självständigt. Budgeten bör kunna överföras till kunden eller dennas representant, såsom en anhörig eller en serviceproducent. För att modellen ska fungera för alla grupper bör man i lagen dessutom säkra möjligheten att använda sig av modellen för stöd i att fatta beslut.

Om det inte är möjligt att innefatta personlig budgetering i socialvårdslagen kan den också tas med i strukturlagen för social- och hälsovård som ett sätt att organisera tjänster, eller i sista hand i den kommande lagen om handikappservice.

Närståendevård

Från motiveringarna för 12 § bör man stryka satsen som ålägger anhöriga en skyldighet att ta hand om sina (vuxna) anhöriga som behöver stöd. Denna skyldighet ingår inte i någon annan lagstiftning och vi anser att det också i fortsättningen ska vara frivilligt att ta hand om sina anhöriga. Ingen ska heller kunna nekas service med motiveringen att personen har anhöriga som vid behov kan erbjuda stöd.

Stödpersoner

I lagförslaget nämns stödpersoner i 28 §. Även vuxna personer som behöver stödperson eller referensgruppsverksamhet såsom till exempel personer med lindrig utvecklingsstörning ska ha möjlighet till det, vilket bör tilläggas i lagförslaget.

Stöd i att fatta beslut

För att stärka alla klienters möjligheter till självbestämmande och delaktighet bör i lagen ingå bestämmelser om stöd i att fatta beslut om

de inte ingår i lagen om självbestämmanderätt. I annat fall kan rätten till delaktighet, självbestämmande och valfrihet äventyras för personer som behöver stöd i beslutsfattandet.

Enligt artikel 12 i FN:s handikappkonvention har varje människa rätt att fatta beslut i ärenden som rör dem själva. Det är samhällets uppgift att ordna det stöd som behövs. Även synen på rättsförmåga kan breddas om vi tar i bruk metoder för att stöda beslutsfattandet. Då kan rättsförmåga ses som en serie av händelser, där personen uttrycker sin egen vilja och sina egna mål och där hon eller han får rätt stöd för att kunna förverkliga sina mål.

Helsingfors 27.6.2014

Lisbeth Hemgård

verksamhetsledare